

GIẢI PHÁP HẠN CHẾ NỢ ĐONG VÀ TRỐN ĐÓNG BẢO HIỂM XÃ HỘI TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN YÊN PHONG, TỈNH BẮC NINH

● NGUYỄN VĂN SONG - NGUYỄN VĂN ĐƯỜNG - NGUYỄN XUÂN DIỆP

TÓM TẮT:

Bài viết phân tích và đưa ra các giải pháp hạn chế về nợ đọng và trốn đóng bảo hiểm xã hội trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh. Tác giả đã tiến hành nghiên cứu phỏng vấn, điều tra trực tiếp 86 doanh nghiệp (DN) và 100 người lao động (NLĐ) trên địa bàn huyện. Kết quả cho thấy, từ các năm 2014 đến năm 2018, số tiền nợ bảo hiểm xã hội (BHXH) của khối doanh nghiệp ngoài quốc doanh (DNNQD) chiếm một tỉ lệ khá cao, có thời điểm số tiền nợ của khối này chiếm trên 50% tổng số tiền nợ BHXH - với 43 DN nợ BHXH, tổng số tiền lên đến 3.102 tỷ đồng. Số DN và số lao động trốn đóng BHXH vẫn đang ở mức cao đáng báo động. Năm 2015 số DN trốn đóng BHXH là 75 DN và con số tăng lên 234 DN vào năm 2018, chiếm tỉ lệ 73,13%.

Từ khóa: Nợ đọng, bảo hiểm xã hội, trốn đóng BHXH, Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.

1. Đặt vấn đề

Để chính sách BHXH đi vào đời sống xã hội, ổn định và phát triển, đời hội phải có một nguồn tài chính đủ lớn và được quản lý có hiệu quả để đảm bảo cân đối thu - chi, bảo toàn và tăng trưởng. Đảng ta đã xác định: "Bảo hiểm xã hội là một chính sách lớn của Đảng và Nhà nước góp phần bảo đảm ổn định đời sống cho NLĐ, ổn định chính trị, trật tự an toàn xã hội, thúc đẩy sự nghiệp xây dựng đất nước, bảo vệ Tổ quốc" (Bổ Chính trị, 1997, Chỉ thị số 15-CT/TW).

Yên Phong là một huyện đang có sự chuyển dịch mạnh cơ cấu kinh tế theo hướng công nghiệp hoá, hiện đại hoá. Việc hình thành các khu công nghiệp, cụm công nghiệp, các làng nghề... đã và đang thu hút lực lượng lao động lớn. Trong những năm qua, chính sách BHXH nói chung, công tác quản lý thu BHXH tại huyện Yên Phong nói riêng

đã đạt được những thành tích đáng khích lệ như: số đơn vị, số người, số tiền tham gia BHXH ngày càng tăng, làm nguồn thu tăng lên rõ rệt, quyền lợi BHXH của NLĐ được đảm bảo.

Mặc dù vậy, trong những năm gần đây nhiều DN chấp hành không nghiêm pháp luật về BHXH khiến cho tình trạng nợ đọng, trốn đóng BHXH ngày càng phổ biến, gia tăng theo từng năm. Tính đến 31/12/2018, trên địa bàn huyện Yên Phong có 947 DN đang hoạt động thuộc đối tượng phải tham gia BHXH bắt buộc thì có đến 342 DN (chiếm 36,11%) trốn đóng BHXH. Trong tổng số 598 đơn vị, DN đang tham gia BHXH thì có 105 đơn vị, DN (chiếm 17,56%) nợ BHXH với số tiền 16.602 tỷ đồng (Báo cáo tổng kết BHXH huyện Yên Phong 2014 - 2018). Chính những điều này dẫn đến hệ quả là số lượng lớn lao động không được đóng BHXH hoặc đóng không đầy đủ.

Điều này đồng nghĩa với việc lợi ích của hàng nghìn NLD đang bị xâm phạm, mọi chế độ của NLD không được giải quyết. Tình trạng trên đã tác động xấu đến chính sách BHXH nói riêng và hệ thống an sinh xã hội nói chung. Bài viết nhằm phân tích tình trạng, nguyên nhân dẫn tới nợ đọng và trốn đóng BHXH, từ đó đề xuất một số giải pháp hữu hiệu nhằm hạn chế tình trạng này.

2. Phương pháp nghiên cứu

Nguồn số liệu: Nguồn thông tin sơ cấp dựa trên phỏng vấn trực tiếp qua phiếu điều tra NLD và chủ doanh nghiệp; 86 DN (trong đó: 34 công ty TNHH, 12 công ty cổ phần, 40 DN tư nhân) cùng 100 lao động được chọn một cách ngẫu nhiên và được điều tra trực tiếp bằng bảng hỏi nhằm đánh giá, phân tích các nguyên nhân cơ bản ảnh hưởng tới trốn đóng và nợ đọng BHXH.

Phương pháp phân tích và xử lý số liệu: Nghiên cứu sử dụng phương pháp thống kê mô tả, phương pháp so sánh và phương pháp chuyên gia.

3. Kết quả nghiên cứu và thảo luận

3.1. Thực trạng nợ đọng và trốn đóng BHXH trên địa bàn huyện Yên Phong

3.1.1. Thực trạng nợ đọng BHXH trên địa bàn huyện Yên Phong

Tính đến 31/12/2018, trên địa bàn huyện Yên Phong có 43 DN nợ BHXH, với số tiền lên đến 3,102 tỷ đồng. Trong số đó, có 5 DN nợ từ 3 tháng trở lên với 197,661 triệu đồng; 6 DN nợ từ 6 tháng trở lên với 457,823 triệu đồng, 2 DN nợ từ 12 tháng trở lên với 126,968 triệu đồng. (Bảng 1)

Số liệu ở Bảng 1 cho thấy số nợ phát sinh trong năm của BHXH huyện Yên Phong tăng giảm thất thường. Cụ thể, năm 2016 số phát sinh nợ trong năm là 1.001 triệu đồng thì đến năm 2017 số tiền này tăng lên 5.720 triệu đồng, nhưng đến năm 2018 lại giảm xuống còn 2.956 triệu đồng. Trái lại, nợ tồn đọng năm trước chuyển

sang phải thu trong năm kế hoạch cũng giảm qua từng năm. Cụ thể, số nợ tồn đọng năm 2015 chuyển sang năm 2016 là 2.131 triệu đồng, con số này đã giảm đáng kể xuống còn 1.377 triệu đồng năm 2017, mặc dù năm 2018 có tăng đôi chút lên thành 2.750 triệu đồng.

Giai đoạn 2014 – 2018, số tiền nợ BHXH của khối DNNQD chiếm một tỉ lệ khá cao trên tổng số tiền nợ BHXH, thậm chí có thời điểm số tiền nợ của khối này chiếm trên 50%. Hơn nữa, khối DNNQD có nhiều DN nợ đọng kéo dài, có DN nợ kéo dài trên 1 năm, thể hiện qua Bảng 2.

Bên cạnh đó, trên địa bàn huyện Yên Phong vẫn còn rất nhiều DN có số nợ BHXH lớn và kéo dài nhưng không có khả năng trả nợ, có DN đã phá sản. Một số DN nợ đọng kéo dài, thường xuyên né tránh cơ quan BHXH, đã thu tiền đóng BHXH của NLD nhưng sử dụng vào mục đích khác.

3.1.2. Thực trạng trốn đóng BHXH trên địa bàn huyện Yên Phong

Trong giai đoạn hiện nay, do chiến tranh thương mại giữa các nước có nền kinh tế lớn và sự bất ổn trong chính trị đã và đang ảnh hưởng đến hoạt động sản xuất kinh doanh của các DN trong nước. Điều này dẫn đến nhiều DN rơi vào hoàn cảnh khó khăn mà bộ phận bị ảnh hưởng trực tiếp chính là NLD. Không ít DN đã cho thôi việc hàng loạt lao động, đồng thời cũng lại đăng tin tuyển dụng lao động mới vào làm việc để trả mức lương thấp hơn. Các DN còn trốn đóng BHXH bằng nhiều cách như: cố ý kéo dài thời gian thử việc, ký hợp đồng dưới 3 tháng thành nhiều hợp đồng. Nếu bị phát hiện hoặc bị thanh tra, DN chấp nhận nộp phạt rồi sau đó lại tiếp tục vi phạm. (Bảng 3).

Qua số liệu Bảng 3 cho thấy, số DN và lao động trốn đóng BHXH vẫn ở mức rất cao, đáng báo động. Năm 2015 số DNNQD trốn đóng là 75 DN - với tỷ lệ trốn đóng là 61,48%, đến năm 2016 số

Bảng 1. Nợ đọng BHXH đối với các DNNQD trên địa bàn Yên Phong giai đoạn 2016 - 2018

Chỉ tiêu	ĐVT	2016	2017	2018
1. Số phát sinh nợ trong năm	Tr.đ	1.001	5.72	2.956
2. Số nợ năm trước chuyển sang	Tr.đ	2.131	1.377	2.75
3. Đã thu nợ của năm trước	Tr.đ	1.755	4.347	2.604
- Tỷ lệ thu nợ của năm trước	%	82,36	315,69	94,69
4 Số nợ còn lại chuyển năm sau	Tr.đ	1.377	2.75	3.102

Nguồn: Báo cáo tổng hợp thu BHXH huyện Yên Phong (2016 - 2018)

Bảng 2. Doanh nghiệp và số tiền nợ BHXH khối DNNQD giai đoạn 2014 - 2018

Chỉ tiêu	ĐVT	2014	2015	2016	2017	2018
Tổng số DN no đọng	DN	25	29	32	44	43
Nợ từ 1 đến 3 tháng	DN	15	22	21	22	30
No đọng từ 4 đến 6 tháng	DN	5	1	4	6	5
Nợ đọng từ 7 đến 12 tháng	DN	4	4	4	9	6
No đọng trên 12 tháng	DN	1	2	3	7	2
Tổng số tiền nợ đọng	Tr.đ	938.264	2.131.522	1.377.462	2.750.712	3.102.324
Nợ từ 1 đến 3 tháng	Tr.đ	272.292	157.181	1.076.853	1.541.351	2.319.872
No đọng từ 4 đến 6 tháng	Tr.đ	602.436	12.052	87.272	251.738	197.661
Nợ đọng từ 7 đến 12 tháng	Tr.đ	57.873	1.891.777	112.945	466.602	457.823
Nợ đọng trên 12 tháng	Tr.đ	5.663	70.512	100.392	491.022	126.968

Nguồn: Báo cáo tổng kết BHXH huyện Yên Phong (2014-2018)

Bảng 3. Số DNNQD trốn đóng BHXH giai đoạn 2015 - 2018

Chỉ tiêu	ĐVT	2015	2016	2017	2018
Tổng số DN phải tham gia	DN	122	157	235	320
Số DN tham gia BHXH	DN	47	54	69	86
Số DN trốn đóng	DN	75	103	166	234
Tỷ lệ DN trốn đóng	%	61,48	65,61	70,64	73,13
Số lao động phải tham gia BHXH	Người	2.012	2.455	3.566	4.835
Số lao động tham gia BHXH	Người	865	1.027	1.37	1.739
Số lao động trốn đóng	Người	1.147	1.428	2.196	3.096
Tỷ lệ lao động trốn đóng	%	57,01	58,17	61,58	64,03

Nguồn: Báo cáo kết quả kiểm tra liên ngành BHXH huyện Yên Phong (2018)

DN trốn đóng tăng lên 103 DN và đến năm 2018 số DN có số lên tới 234 DN - chiếm tỉ lệ 73,13%.

3.2. Giải pháp hạn chế tình trạng nợ đọng và trốn đóng BHXH trên địa bàn huyện Yên Phong

3.2.1. Tăng cường vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của các cấp ủy Đảng, chính quyền

Tăng cường sự lãnh đạo của các cấp ủy Đảng, chính quyền thông qua việc đưa chương trình, kế hoạch công tác BHXH vào nghị quyết, chương trình công tác hàng quý, hàng năm của địa phương. Đồng thời, chỉ đạo các cơ quan, ban, ngành chức năng ở địa phương phối hợp với cơ quan BHXH thực hiện các chính sách BHXH.

3.2.2. Nhóm giải pháp liên quan đến tổ chức thực hiện

Để hạn chế tình trạng nợ đọng và trốn đóng BHXH, ngành BHXH cần tập trung thực hiện một số giải pháp cơ bản sau.

- Cải cách thủ tục hành chính, đổi mới phong cách phục vụ trong quản lý thu BHXH.

- Tăng cường công tác ứng dụng công nghệ thông tin.

- Tăng cường công tác kiểm tra, thanh tra về bảo hiểm xã hội.

- Thực hiện tốt công tác thi đua, khen thưởng.

3.2.3. Nhóm giải pháp cho người sử dụng lao động và NLĐ

Khối DNNQD thường có số lao động ít, cán bộ làm công tác BHXH thường là kiêm nhiệm nên trình độ nghiệp vụ hạn chế, dẫn đến ảnh hưởng tới công tác quản lý thu nộp BHXH. Vì vậy, người sử dụng lao động nên phối hợp với cơ quan BHXH đào tạo để hướng dẫn nghiệp vụ BHXH cho cán bộ làm công tác. Các DN nên phân bổ kịp thời những khó khăn, vướng mắc trong việc thực hiện Luật BHXH với cơ quan BHXH.

Thực tế đã cho thấy, tình trạng trốn đóng BHXH ở các DN là do NLĐ hiểu chưa đầy đủ về BHXH, thậm chí nhiều NLĐ chưa biết đến khái niệm “Bảo hiểm xã hội”. Một số trường hợp người lao động khi ký kết hợp đồng lao động đã bị chủ sử dụng lao động thỏa thuận trốn đóng BHXH bằng việc trả thêm vào lương 10,5% (phần mà NLĐ phải đóng), để doanh nghiệp trốn khoản phải đóng là 21,5%. Do đó, NLĐ phải tích cực tham gia tìm hiểu về Pháp luật lao động nói chung và Pháp luật về BHXH nói riêng.

3.2.4. Nhóm giải pháp về chính sách BHXH

Nhà nước nên điều chỉnh lãi phạt do chậm đóng BHXH bằng lãi suất cho vay quá hạn của ngân hàng. Hiện nay, tỷ lệ lãi phạt do chậm đóng là 9,96%/năm trong khi các DN vay ngân hàng với lãi suất từ 13% -17%/năm dẫn đến hiện tượng các DN nợ BHXH ngày càng nhiều. Ban hành các văn bản phối hợp và quy định trách nhiệm cụ thể giữa cơ quan BHXH với ngành Lao động – Thương binh và Xã hội và Liên đoàn lao động địa phương, thông qua hình thức xây dựng Quy chế phối hợp thực hiện chính sách, chế độ BHXH cho NLĐ.

4. Kết luận

Cùng với sự tăng trưởng kinh tế của tỉnh Bắc Ninh nói chung và huyện Yên Phong nói riêng, đội ngũ DNNQD trên địa bàn huyện Yên Phong ngày càng lớn mạnh cả về số lượng và chất lượng. Năm 2011 toàn huyện có 77 DN với 1.576 lao động thì đến năm 2018 con số đã tăng lên 320 DN với 4.835 lao động. Trong những năm qua, các DN trên địa bàn huyện Yên Phong cũng chịu ảnh hưởng nặng nề của suy thoái kinh

tế gây tác động tiêu cực đến công tác quản lý thu nộp BHXH.

Ngoài ra, DNNQD đa phần có số lao động ít, trình độ chuyên môn thấp, nhiều DN không có tổ chức công đoàn, nhiều lao động không được ký hợp đồng lao động, hiểu biết của chủ DN và NLĐ về pháp luật BHXH chưa cao đã tác động xấu đến công tác mở rộng đối tượng tham gia BHXH của huyện Yên Phong. Số DN và lao động thuộc DNNQD đang trong tình trạng trốn đóng vẫn ở mức rất cao đáng báo động. Năm 2015 số DNNQD trốn đóng là 75 DN với tỷ lệ là 61,48%; đến năm 2016 số DN trốn đóng tăng lên 103 DN và đến năm 2018 số DN trốn đã là 234 doanh nghiệp - chiếm tỉ lệ 73,13%.

Để hạn chế nợ đọng và trốn đóng BHXH của khối DNNQD trên địa bàn huyện Yên Phong cần thực hiện đồng bộ các nhóm giải pháp:

- Nhóm giải pháp về tăng cường vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của các cấp ủy Đảng, chính quyền;
- Nhóm giải pháp về chính sách BHXH: Tổ chức tuyên truyền, giáo dục thực hiện Luật BHXH; khắc phục nợ đọng tiền đóng BHXH;
- Nhóm giải pháp liên quan đến tổ chức thực hiện: Cải cách thủ tục hành chính, đổi mới phong cách phục vụ, tăng cường công tác kiểm tra, thanh tra gắn xử phạt với khen thưởng kịp thời, tăng cường công tác ứng dụng công nghệ thông tin;
- Nhóm giải pháp cho người sử dụng lao động và NLĐ: Các DN cần phải có nhận thức đúng và nâng cao trách nhiệm của mình trong việc thực hiện Luật BHXH, góp phần cho NLĐ yên tâm làm việc, từ đó họ sẽ tâm huyết, tận tâm với DN ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Bộ Chính trị (1997). *Tăng cường lãnh đạo thực hiện các chế độ Bảo hiểm xã hội. Chỉ thị số 15-CT/TW của Bộ Chính trị Hà Nội, 26/5/1997.*
2. UBND huyện Yên Phong (2018). *Báo cáo kết quả kiểm tra liên ngành Bảo hiểm xã hội huyện Yên Phong (2018). Báo cáo kết quả phối hợp kiểm tra liên ngành giữa Phòng Lao động - Thương binh và Xã hội, Thanh tra huyện và Bảo hiểm xã hội huyện về thực hiện Luật Bảo hiểm xã hội. Bảo hiểm xã hội tại một số doanh nghiệp.*
3. UBND huyện Yên Phong (2019). *Báo cáo tổng hợp thu Bảo hiểm xã hội huyện Yên Phong (2016-2018). Báo cáo số liệu thu Bảo hiểm xã hội, Bảo hiểm y tế, Bảo hiểm thất nghiệp giai đoạn 2016 - 2018.*
4. UBND huyện Yên Phong (2019). *Báo cáo tổng kết Bảo hiểm xã hội huyện Yên Phong (2016 - 2018). Báo cáo tổng kết công tác Bảo hiểm xã hội, Bảo hiểm y tế, Bảo hiểm thất nghiệp giai đoạn 2014 - 2018.*

Ngày nhận bài: 19/3/2020

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 29/3/2020

Ngày chấp nhận đăng bài: 9/4/2020

Thông tin tác giả:

GS.TS. NGUYỄN VĂN SONG

Học viện Nông nghiệp Việt Nam

CN. NGUYỄN VĂN ĐƯỜNG

Huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh

ThS. NGUYỄN XUÂN ĐIỆP

Đại học Kinh tế và Quản trị kinh doanh, Thái Nguyên

SOLUTIONS FOR LIMITING THE SOCIAL INSURANCE EVASION IN YEN PHONG DISTRICT, BAC NINH PROVINCE

● Prof. Ph.D **NGUYEN VAN SONG**

Vietnam National University of Agriculture

● **NGUYEN VAN DUONG**

Yen Phong District, Bac Ninh Province

● Master. **NGUYEN XUAN DIEP**

Thai Nguyen Province University of Economics
& Business Administration

ABSTRACTS:

This study is to analyze the social insurance evasion at Yen Phong District, Bac Ninh Province and propose solutions to address this issue. This study was conducted by directly interviewing 86 enterprises and 100 employees in Yen Phong District. This study's analyses show that from 2014 to 2018, the amount of social insurance debt of non-state-owned enterprises accounted for a relatively high proportion of the total social insurance debt. The social insurance debt of non-state-owned enterprises once accounted for over 50% of the total social insurance debt. The total insurance debt of 43 enterprises was up to VND 3,102 billion. Many enterprises and laborers evaded paying social insurance premiums. In 2015, the number of enterprises which evaded paying social insurance premiums was 75 and it increased to 234 in 2018.

Keywords: Debt, social insurance, social insurance evasion, Yen Phong District, Bac Ninh Province.